

УДК 631.158.636

ДИНАМІКА ДОХОДІВ І ВИТРАТ НАСЕЛЕННЯ – В КОНТЕКСТІ СТАБІЛІЗАЦІЇ РІВНЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

Гончаренко Н.Г., к.е.н, доцент(Академія ВВ МВС України)

Розглянуто динаміку та структуру доходів населення, проаналізовано тенденцію зміни рівня заробітної плати та визначені можливості і необхідність реформування оплати праці.

Ключові слова: *доходи, витрати, населення, стабілізація, заробітна плата.*

Постановка проблеми. Соціально-економічні перетворення в Україні призвели до глибоких змін в усіх сферах суспільного життя – як економічного так і політичного. Вони суттєво деформували соціальну структуру суспільства. Якщо ще в 80 – ті роки за рахунок державної підтримки населення мало стабільний та відносно високий дохід на душу населення, то в останні роки основні показники рівня життя населення набули негативної тенденції. До того ж значно змінився як розмір, так і структура сукупного доходу. На підставі статистичних даних нами було проаналізовано структурні зрушення сукупного доходу сім'ї. Так, якщо в 1990 році найбільшу питому вагу в сукупному доході сім'ї займала оплата праці – 59,4%, то в 2007 році вона знизилась на 14,5% і становила лише 44,0% [1, 2].

Необхідно відмітити і той момент, що основна частина населення країни отримує свої доходи у вигляді певної винагороди за працю, тобто заробітну плату. Відповідно і витрати населення будуть пов'язані і залежати від її розміру. Тому на сьогоднішній день актуальним постає питання стабілізації заробітної плати і на цій основі формування доходів і витрат населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання пов'язані із формуванням доходів і витрат населення постійно знаходяться в центрі уваги вчених – економістів, представників влади, соціальних служб тощо. Зокрема велику увагу цьому питанню присвятили такі видатні вчені як Саблук П.Т. [3], Дієсперов В.С. [4], Бабенко А.Г. [5] та інші. В наукових публікаціях цих авторів досліджено теоретико-методологічні аспекти формування та використання доходу, розглянуто як фактор рівня оплати праці впливає на підвищення продуктивності праці. Разом з тим, в дослідженнях названих авторів стабілізація заробітної плати розглядається, як фактор підвищення рівня виробничої діяльності на підприємствах і не приділяється значної уваги саме необхідності реформування системи оплати праці, яка суттєво могла б змінити рівень життя населення.

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є аналіз сучасного стану, вивчення тенденцій зміни формування доходів населення, визначення ролі заробітної плати в

сталості доходу та розробці можливих шляхів її реформування.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Життя суспільства так чи інакше пов'язане із повсякденною потребою задовольняти свої особисті та суспільні потреби. При цьому, розглядаючи даний аспект, особливу увагу необхідно приділити формуванню доходів та витрат населення як в цілому так і по окремим категоріям населення. У сукупності дані категорії будуть показувати рівень життя населення.

Рівень доходів населення є найважливішим індикатором добробуту суспільства, оскільки він характеризує стан купівельного стану, та є визначальним фактором у відношенні соціальних можливостей населення. При цьому рівень споживання прямо залежить від рівня доходу, таким чином одним із вагомих завдань стимулювання розвитку економіки країни є підвищення доходів населення, і, в першу чергу, доходів найбільш бідної та середньої частини населення, а також своєчасна виплата заробітної плати, пенсій, стипендій та інших соціальних виплат. На величину доходів населення суттєвий вплив здійснює розмір заробітної плати, динаміка роздрібних цін, ступінь насиченості ринку товарами тощо.

Аналізуючи рівень життя населення в країні, велике значення має тенденція зміни доходів. Нами проведено аналіз динаміки доходів населення за 2000 – 2007 р.р. [2]. Дані про доходи та витрати населення було оброблено на персональному комп'ютері і отримано наступне рівняння параболі другого порядку (див. рис. 1):

$$y_t = 53247 - 23456x + 10042x^2$$

Це означає, що в 1999 році, тобто році який передуює досліджуваному періоду, доходи та витрати населення склали 153247 млн. грн., їх щорічне зниження складає 23456 млн. грн., а середньорічні темпи зростання складають 10042 млн. грн.

Джерелом задоволення особистих потреб є сукупний дохід. Сукупний дохід становить суму грошових і натуральних (у грошовій оцінці) доходів у вигляді заробітної плати та інших виплат

від державних, кооперативних і орендних підприємств та організацій, доходів від особистого підсобного господарства та підприємницької діяльності, надходження коштів по держпозиках, дивідендів від акцій, кредитів, наданих населенню, і доходів від інших джерел, а також виплат і пільг із суспільних фондів споживання та інших соціальних трансфертів. Зважаючи на це, велику увагу при формуванні доходів населення необхідно приділити її структурі.

Дійсно, номінальні доходи населення за період 2000 – 2007 р.р. мають тенденцію до зростання, але для того щоб з'ясувати, як відповідне зростання буде змінювати рівень життя населення необхідно врахувати велику кількість факторів, головним з яких є інфляція – яка має негативний вплив не лише на економіку країни, а перш за все знижує рівень життя населення.

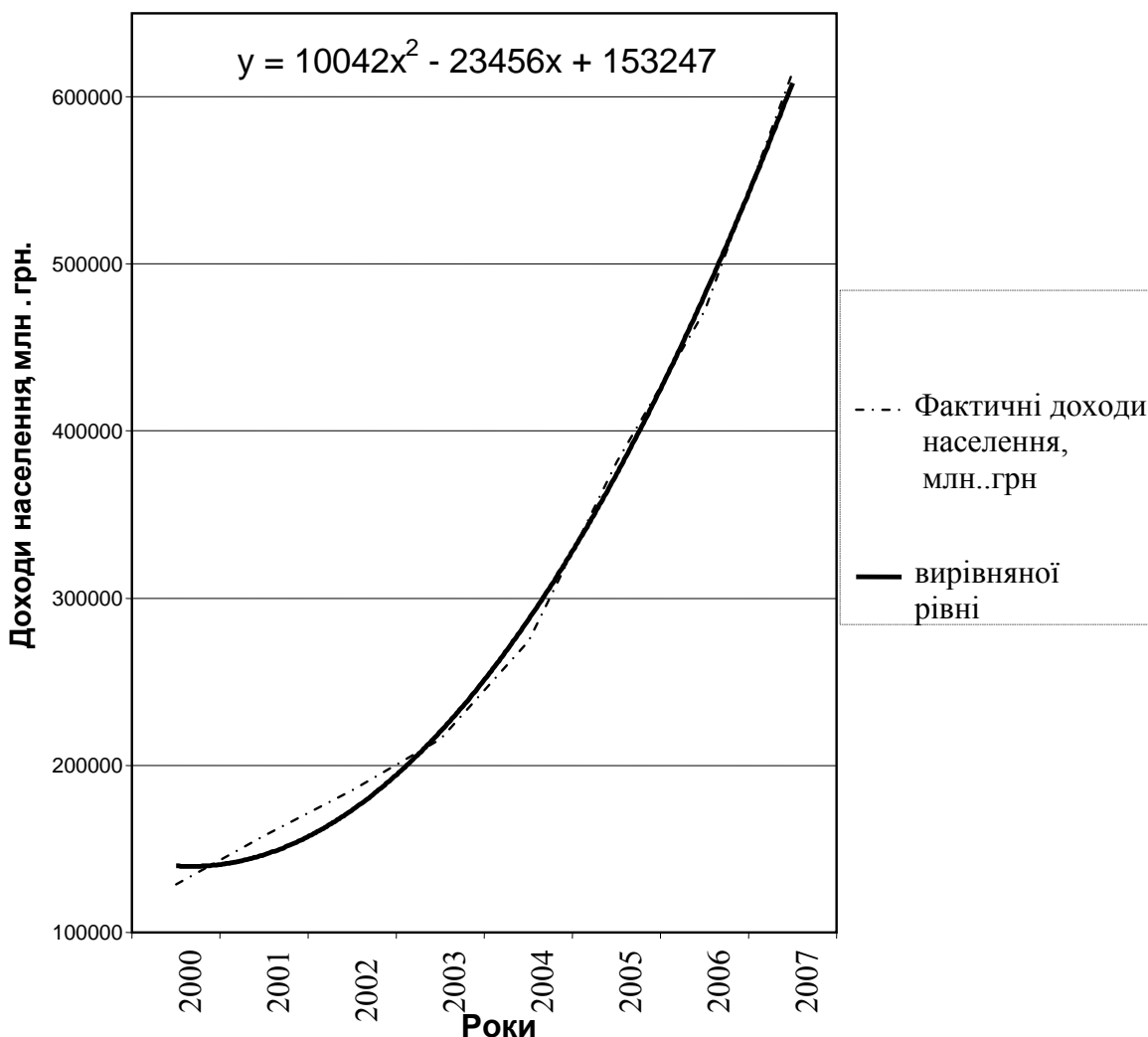

Рисунок 1 - Динаміка номінальних доходів населення України

Таблиця 1

Структура доходів населення, % [2]

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Доходи, всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
У т.ч.								
- заробітна плата	43,4	42,7	42,6	43,9	42,8	42,1	43,4	44,0
- прибуток та змішаний дохід	19,2	18,7	18,1	16,8	16,0	15,3	14,7	15,2
- доходи від власності (одержані)	2,3	2,7	2,9	3,1	3,0	2,9	2,9	3,3
- соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти	34,9	36,0	36,4	36,2	38,2	39,7	38,9	37,4

Розглядаючи структуру доходів населення за відповідний період, нами було встановлено, що найбільшу питому вагу в сукупному доході населення займає заробітна плата, соціальні допомоги та інші поточні трансферти. При цьому спостерігається тенденція зростання соціальної допомоги та інших поточних трансфертів при зниженні питомої ваги заробітної плати. Як показали розрахунки із 2000 р. по 2005 р., спостерігається чітка тенденція скорочення питомої ваги заробітної плати з 43,4% у 2000 році до 42,1% у 2005 році. За цей же період зростає питома вага соціальних допомог та інших поточних трансфертів з 34,9% у 2000 році до 39,7% у 2005 році. Однак, якщо заробітна плата знижувалась лише на 1,3 пункти, то питома вага соціальної допомоги та інших поточних трансфертів зросла на 4,8 пункти.

У 2007 році спостерігається зростання питомої ваги заробітної плати до 44,0% у порівнянні з 43,4% в 2000 році, і це є найвищим показником протягом досліджуваного періоду.

У структурі витрат найбільшу питому вагу займають витрати на придбання товарів та послуг, в 2007 році їх питома вага склала 83,0% проти 90,0% у 2000 році, тобто скоротилась на 7,0%.

Для будь якої країни головним джерелом зростання ВВП є саме підвищення ефективності праці та на цій основі нарощування обсягу виробництва продукції, а одним із факторів зростання ефективності праці є матеріальна зацікавленість працівників, яка виражається у вигляді отримання реальної заробітної плати.

Нами було проаналізовано залежність зміни доходів населення від зміни питомої ваги заробітної плати (x1), соціальної допомоги та поточних трансфертів (x2). Дані були оброблені на персональному комп'ютері після чого ми отримали таке рівняння регресії:

$$U_x = -10139571 + 162410x_1 + 92481x_2.$$

Це означає, що при зростанні питомої ваги заробітної плати на 1 пункт доходи населення будуть зростати на 162410 млн. грн., а при зростанні питомої ваги соціальної допомоги та поточних трансфертів на один пункт доходи зростають лише на 92481 млн. грн. тобто, як бачимо, при зростанні рівня заробітної плати доходи зростають майже вдвічі більше ніж від зростання соціальної допомоги та поточних трансфертів. Коефіцієнт кореляції склав 0,88, що свідчить про тісну залежність між даними показниками.

При цьому, якщо зростання заробітної плати може характеризувати підвищення рівня економічної ефективності і збільшення основних макроекономічних показників країни, то соціальна допомога та трансфертні виплати – це одна із схем перерозподілу бюджетних коштів: виплати із

державного бюджету населенню і приватним підприємцям здійснюються в порядку перерозподілу коштів на користь громадян, які найбільше цього потребують, через бюджет [6].

Оскільки державний бюджет формується переважно із сплати податків працюючого населення, а потім із держбюджету кошти перерозподіляються, то необхідно особливу увагу приділити саме формуванню стимулюючих механізмів до високопродуктивної праці. Заробітна плата в кожній країні є основним джерелом грошових доходів працівників, відповідно її величина повинна характеризувати рівень життя населення даної країни.

Відповідно до Закону України "Про оплату праці" [7] заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому вираженні, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу. Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства.

Для стабільного розвитку будь-яких економічних показників країни необхідно в першу чергу звернути увагу на формування стимулів до високопродуктивної праці, і особливу увагу необхідно приділити саме реформуванню заробітної плати, як одного із джерел доходу населення та відповідного матеріального стимулюванню праці.

Як важлива соціально-економічна категорія, заробітна плата в ринковій економіці повинна виконувати такі функції:

- відтворювальну – одне із джерел відтворення робочої сили і засобу залучення людей до праці;

- стимулюючу – встановлення залежності рівня заробітної плати від кількості, якості і результатів праці;

- регулюючу – як засіб розподілу і перерозподілу кадрів по регіонах країни, галузях економіки з урахуванням ринкової кон'юнктури;

Висновки і пропозиції: Таким чином, підводячи підсумок, можна з упевненістю сказати, що стабілізація рівня заробітної плати буде сприяти перш за все підвищенню рівня життя населення країни, забезпеченню населення соціальними благами і створенню необхідних умов для відновлення та підтримання фізичних сил працівників, позитивно позначиться на демовідтворювальних процесах, а також усуненні соціальної несправедливості.

Вирішення даної проблеми, на наш погляд, можливе за умов здійснення комплексу заходів з яких, на нашу думку, є: неухильна боротьба з криміналізацією суспільного життя, зокрема в економічній сфері, без подолання якої про створення цивілізованих ринкових відносин в

економіці не можна навіть мріяти; загальна економічна і, перш за все, фінансова стабілізація; лібералізація економіки, створення ринкової інфраструктури; розробка і реалізація державної програми створення робочих місць; розвиток соціальної інфраструктури.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Народне господарство України за 1992 рік. Статистичний щорічник К.: "Техніка".- 1993.- 463 стор.
2. Офіційний сайт Державного комітету статистики України // джерело Internet www. com. ua.

3. Саблук П.Т. Кардинальні напрями вирішення економічних проблем в АПК .- Економіка АПК, 2005, № 5, с. 3 – 8.

4. Дієсперов В.С. Економіка аграрної праці.- К.: ННЦ ІАЕ, 2005.- 512 с.

5. Бабенко А.Г. Управление повышением производительности труда. - Донецк: ИЭП НАН Украины, 1996.-270с.

6. Пайзберг Б.А., Лозовський Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. – М.: Инфра – М, 1998.

7. Закон України «Про оплату праці» від 23.01.1997 р. № 20/97-ВР // Все про бухгалтерський облік. – 2000. – № 51. –с.3

Анотация. Рассмотрена динамика и структура доходов населения, проанализирована тенденция изменения уровня заработной платы и определены возможности и необходимость реформирования оплаты труда.

Ключевые слова: доходы, расходы, население, стабилизация, заработная плата.

Summary. In the article the structure and dynamics of incomes of the population, necessity of reforming of system of a payment and interrelation of a payment and social transfers is considered.

Keywords: incoms, expenses, population, stabilization, salary.

*Рецензент к.е.н., професор ХНАУ ім.В.В.Докучаєва Олійник О.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Сухорукова Т.Г.*

УДК 316:351.862.8

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ В ДЕРЖАВІ

Зова В.А. к.е.н., доцент (ДонІЗТ)

У статті розглянуто поняття «соціального управління», актуальність, проблеми та перспективи управління в сучасних умовах господарювання. Досліджено проблеми ефективності соціального управління соціальним розвитком.

Ключові слова: соціальне управління, розвиток, ефективність

Постановка проблеми та її зв'язків з науковими та практичними завданнями. Ідейна переорієнтація сучасного суспільства на загальнолюдські цінності, реальне затвердження загально цивілізованих основ в управління, обумовлюють економічні перетворення в Україні, зміни в соціальній політиці країни, розробки механізмів ефективного соціального управління як на мікро так і на макрорівнях. Безумовно сам процес

соціального розвитку є результатом ефективного соціального управління

В свою чергу соціальний розвиток пов'язаний з необхідністю створення сприятливих умов для забезпечення вирішення завдань в короткостроковий термін при найменших витратах ресурсів як економічних, фінансових, трудових, духовних і т.п. Більш того, актуальність ефективного соціального управління підтверджується посиленнями